

JEL Classification: E59

Тарасевич Наталія Вадимівна
к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
Панфілов Максим Станіславович
студентка 2 курсу факультету
менеджменту, обліку та інформаційних технологій
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Тези присвячено основам функціонування банківського кредиту. Розглянуті форми кредиту та принципи кредитних відносин. Визначена роль банківського кредитування в ринковій економіці.

Ключові слова: *ринкова економіка, банківський кредит, кредитні відносини, форми кредиту.*

Кредитування відіграє велику роль у розвитку будь-якої держави, оскільки воно багато в чому визначає розвиток економіки, зростання потенційних можливостей держави і добробуту її населення. Тема кредиту і його ролі в регулюванні економіки дуже актуальна, особливо в сучасних умовах, коли кредит став практично обов'язковий у економіці в цілому, так і її суб'єктів зокрема.

Кредит складається з елементів, тісно пов'язаних один з одним. До цих елементів відносяться суб'єкт кредитної угоди і об'єкт кредитної угоди. Суб'єктів підрозділяють на кредиторів і позичальників. Об'єктом кредитної угоди є позичена вартість [1].

Для розуміння сутності кредиту недостатньо проаналізувати один з його структурних елементів: необхідно розглядати всі елементи в єдності. Недооцінка цього положення може призвести до спотворення цілей і обґрунтованості кредитної політики, а також неврахування всіх об'єктивних чинників і процесів в кредитній сфері.

Перш за все, важливо визначити, що саме перерозподіляється за допомогою кредиту. Через угоду позики кредитор може в одному випадку передати позичальнику у тимчасове користування товарно-матеріальні цінності; в іншому, що більш типово для сучасного кредитного господарства, грошові кошти. В обох випадках при єдиної сутності цієї угоди об'єкту передачі різний. Однак ця різниця стосується форми даного об'єкта, а не його змісту: незалежно від форми перерозподіляється вартість [1].

Структура кредиту включає в себе кредитора, позичальника та надану вартість, в зв'язку з цим форми кредиту слід розглядати в залежності від характеру: позиченої вартості; кредитора і позичальника; цільових потреб

позичальника; за іншими ознаками. З урахуванням характеру позиченої вартості розрізняють товарну, грошову і змішану (товарно-грошову) форми кредиту.

Товарна форма кредиту історично з'явилася раніше грошової, коли при обміні використовувалися окремі товари. Дана форма являє собою процес передачі певного товару у тимчасове користування. У сучасному світі товарна форма кредиту втратила колишню актуальність, проте вона все ще продовжує використовуватися для продажу товарів з розстрочкою платежу, а також при оренді майна і прокаті речей.

Грошова форма кредиту є переважаючою в сучасній економіці. Ця форма кредиту передбачає передачу певної кількості грошей у тимчасове користування на умовах повернення, найчастіше зі сплатою відсотків. Змішана (товарно-грошова) форма виглядає наступним чином: позика надається у формі товару, а повертається грошима або навпаки (грошовий кредит повертається в товарній формі).

Якщо розглядати кредитні відносини з точки зору категорій учасників, то можна виділити наступні форми кредиту: комерційний, банківський, споживчий, державний, міжбанківський, міжнародний. Комерційний кредит являє собою угоду між двома підприємствами, коли один підприємець продає товар іншому з відстрочкою платежу.

Банківський кредит є однією з найпоширеніших форм кредиту в сучасній економіці. Банки надають позики суб'єктам у тимчасове користування на умовах повернення, терміновості, сплати відсотка. Споживчий кредит надається населенню для задоволення потреб. Видається даний кредит і в грошовій, і в товарній, і в змішаній формах.

Державний кредит надається державним органам фізичними або юридичними особами на умовах платності й зворотності. Отримані державою кошти використовуються для покриття дефіциту в бюджеті або для кредитування різних секторів економіки [2].

Однією з функцій державного кредиту є регулювання грошового обігу: з грошового обігу вилучається певна кількість грошових знаків на заздалегідь обумовлений термін. Найчастіше при даній формі кредиту держава виступає як позичальник коштів, проте останнім часом практикується роль держави як кредитора: воно надає позику юридичним особам або регіонах на певний термін.

Кредит, який один банк надав іншому, називається міжбанківським. Позичальниками та кредиторами в цьому випадку виступають комерційні банки, а також Національний банк. Метою кредитора при даному виді кредиту є розміщення тимчасово вільних коштів, а позичальника — отримання ресурсів для надання своїм клієнтам.

У кожній країні є свої особливості. В Україні кредити класифікуються в залежності від ступеня прибутковості, цільового призначення, терміну призначення, тип плати, схеми нарахування відсотка та ін. Таким чином, кредит поділяється на різні форми й види. Існують три форми кредиту: товарна, грошова і змішана. Види кредиту бувають наступними: комерційний, банківський, споживчий, державний, іноземних і міжнародних кредитів. Кожна з

перерахованих форм і видів характеризує структуру кредитних відносин, особливості кредитора і позичальника.

Кредитні відносини в економіці базуються на певних принципах або умовах, на яких банк надає позики. Дані принципи регламентують не тільки порядок видачі та погашення кредитів, а й сутність і зміст кредиту. До таких принципів належать повернення, терміновість, платність. Повернення як принцип кредитування означає, що позичальник зобов'язується повернути отримані від кредитора ресурси після їх використання [3].

Принцип терміновості означає, що кредит повинен бути повернутий не в будь-який час, а в конкретний термін, закріплений в договорі. Терміни встановлюються з урахуванням характеру, тривалості проведення заходів, що кредитуються та формування джерел їх погашення. Якщо позичальник не погашає кредит у встановлені терміни, то до нього застосовуються економічні санкції у вигляді збільшення відсотка, що стягується, а в разі відстрочки більше трьох місяців кредитор звертається до суду. Принцип платності означає, що кредитор стягує певну плату з позичальника за надання своїх ресурсів у тимчасове користування. Цільовий характер кредиту контролюється банком і фіксується в кредитному договорі. Використання даного принципу дозволяє банку заздалегідь дізнатися про цілі, видах і об'єктах кредиту. Диференційований підхід має на увазі видачу кредиту суб'єктам на різних умовах, з огляду на їх фінансове становище, для дотримання як державних інтересів, так і інтересів кредитора і позичальника [4].

Отже, кредитні відносини в економіці базуються на певній методологічній основі, елементами якої є принципи, строго дотримуються при практичній реалізації будь-якої операції на ринку позичкових капіталів. Цими принципами є платність, терміновість, зворотність, а також забезпеченість, цільовий характер і диференційований підхід. Всі ці принципи знайшли пряме відображення в державному та міжнародному кредитному законодавствах.

Список використаних джерел

1. Гроші і кредит: підручник. О.М. Колодізев, В.Ф. Колісніченко. К.: Знання, 2010. 615с.
2. Гроші та кредит : підручник. М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. 4-те вид. К.: КНЕУ, 2011. 744 с.
3. Іршак О. С, Лещук І. Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 34. С. 145–149. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/32.pdf.
4. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. 3-те вид. допов. та перероб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 352 с.